

DOI Number: 10.30520/tjsosci.516782

OSMANLI DÖNEMİ GELİNLİKLERİ VE GELİN BAŞLIKLARI

OTTOMAN PERIOD BRIDALS AND BRIDE TITLES

Dr.Öğr.Üyesi. Şöhret AKTEPE¹

Öğr.Gör. Elvin EROL²

ÖZET

Osmanlı Dönemi'nde giyilen üçetek, dörtetek, bindallı ve iki parçadan oluşan özel gün elbiseleri kullanıldı. Bindallı elbiseler yerini, batı etkisindeki uzun etek ve ceketten oluşan giysilere bıraktı. Etek, ceketler; atlas, tafta ve münakkaş gibi ipekli kumaşlardan yapılırdı. Atlas kumaşa bindallı tarzında yapılan ve oldukça uzun kuyruklu olan etekler ve korsajlı ceketlerden oluşmuştur. Osmanlı kadınlarının giyimi, iğneden ipliğe bütün özellikleriyle, içinde zevk olan bir sanat ürünüdür. Kumaşlar, kullanılan desenler, işlemeleri, baş süslemeleri, duvak ve hotoz bir bütün olarak ele alındığı zaman kadın kıyafetleri uyum içinde bütünlük sağlardı. Günümüze gelindiğinde özel gün elbiseleri, başlık ve duvakların günümüze uyarlanarak el işçiliğinde yapılmaktadır. Sosyal statü ve kullanılan malzeme zenginliği yapılan işi etkilemektedir.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı, Kumaş, Desen, Gelinlik, Saray, Gelin Başlıkları.

ABSTRACT

Special day dresses were used in the Ottoman period. Bindallı dresses, the western effect of the long skirt and coat of clothing was left. Skirts, jackets; Atlas was made of silk fabrics such as taffeta and suede. It is composed of skirts with skirts and jackets with a very long tail that are made in Atlas style. The clothing of Ottoman women is an art product that is delighted with all the features of needle and thread. Fabrics, used patterns, embroideries, head decorations, veils and hot-coats as a whole when taken in harmony with women's clothes would provide integrity. Today, special day dresses, headdresses and veils are hand-made by adapting to the present day. Social status and the wealth of materials used affect the work done.

Keywords: Ottoman, Fabric, Pattern, Wedding Dress, Palace, Bride Hats.

¹ Dr.Öğr.Üyesi, Haliç Üniversitesi, sohretaktepe@halic.edu.tr

² Öğr.Gör., Haliç Üniversitesi, elvinerol@halic.edu.tr

GİRİŞ

Osmanlı'nın giyim kültürünün içerisinde yer alan gelinlikler genç kızlarının evlilik öncesinde atılan ilk adımdı. Genç kızların süslü ve gösterişli giyinmesi ayıp sayıldığı için, gençler genellikle sade ve göze çarpmayan renklerde giyinirdi. Osmanlı kadınlarının süslü giyinmeye başladıkları ilk özel giysileri gelinlikleriydi. Çünkü sadece evli kadınları süslü giyinmekteydi. Bu gelenek, Cumhuriyetin ilk dönemlerine kadar sürdü. Batılılaşma hareketleri ve kıyafet devrimi ile genç kızların evlilik öncesi giyebildiği renkler ve kıyafetler değişse de, evlilik öncesi sadelik kuralı değişmedi.

Gelin başı süslemede kullanılan metalden yapılmış ve taşlarla süslü başlığa taç denir. Gelin başlıklarında taç başlıklarla süslenmesi Abdülmecid döneminde başlamıştır. Daha önceleri mücevher çiçekler ile süslenirdi. XVI. Yüzyıla kadar baş süslemelerinin temel aracı festir. Kadın fesleri gümüş ve altınla işlenmiş ya da üzerine gümüş ve altın tepelikler takılarak süslenmiştir. Gelin başlıkları; altın teller ile işlenerek, tepelik ve inci elmasla süslenen fesler kullanılmıştır. İki örgü ile örülen saçlar, ziynetler ile süslenmiş ve üzerlerine fes takılarak, krepler ve örtüler ile süslemeleri tamamlamıştır.

Osmanlı kadınlarının kalite arayışları bu dönemde dokumacılığın gelişmesinde de önemli bir yer tutmuştur. Bu dönemde kadınların başlıca özel gün elbiseleri üçetek, bindallı ve iki parçadan oluşan giysilerdi.

Batı kültüründe olduğu gibi Osmanlı kültüründe de gelinliğin biçimi sosyal sınıfa göre değişiklik gösteriyordu. Saray hanedanının, kırsal kesimde ve şehirde yaşayanları benimsedikleri gelinlik biçimleri farklıydı. Saray hanedanlığında kullanılan renk kırmızıyken, halk kesiminde çeşitli renkler kullanılıyordu. İlk beyaz gelinlik, 1898'de Kemalettin Paşa ile evlenen II. Abdülhamit'in kızı Naime Sultan'a aittir.

1.Osmanlıda Gelinlik ve Baş Süsleri

Osmanlı İmparatorluğu'nda üçetek ve dörtetek denilen elbiseler, devletin ilk zamanlarından itibaren kullanılmıştır. Bu elbiseler haricinde şalvar, cepken ve bele bağlanan kuşaklar da bulunmaktadır. Aynı zamanda bu elbiselerin içine gömlek giyilirdi. Ağır işlemeli bindallı elbiseler ise özel günler ve düğünler için tercih edilmekteydi. Bu giysi modelleri her yörede az çok değişiklikler ile birbirine benzese de farklı adlar ile anılmaktaydı. Osmanlı'da işlemeli, simli, pullu giysileri kızların giymesi ayıp sayıldığından, evlenmiş kadınlar için bu durum bir sorun değildi. Genç bir kızın ilk giyeceği, ilk süslü ve en güzel elbisesi gelinlik olacağından dolayı önemli bir semboldür. Gelinlikler, normal giyimden farklı olarak, daha süslü ve işlemeli olarak hazırlanırdı ve sonrasında gündelik hayatta giyilmeye devam edilirdi.

Sarayda gelinlik rengi olarak kırmızı kullanılırdı. Elbisenin arka kısmı bir buçuk arşın kadar daha uzun olurdu ve böylece yerde sürünürdü. Elbise iki yandan yırtmaçlı, kolları bileğe doğru genişler ve bilekten bir karış aşağıya sarkardı. Yaka ise önden arkaya doğru genişler ve boyna gelen kısım yüksekçe dururdu. Her koşulda duvağın rengi kırmızı tercih edilirdi. Eğer taç takmak tercih ediliyorsa bu büyükçe bir başlığa yerleştirilir ve böyle başa konular, gelin tüyü denilen açık pembe renkli bir tüy tacın arkasına iğne ile tutturulurdu ve uçları başlığın üzerinden sol tarafa doğru oturtulurdu. Gelin teli denilen ince, uzun gümüş tel de başlığa tutturulurdu. Üzerine ise kırmızı duvak örtülmüştür.

15. yüzyılda, sarayda gelinlik olarak, üzeri inci veya mücevherler ile süslenmiş ya da sırma işlemeli, yanları yırtmaçlı kırmızı, ipekten entari giyerlerdi. Entarinin altında yine işlemeli narçiçeği renginde ince kumaştan yapılmış, bir çeşit şalvar olan çakşır giyilirdi. Bu entarinin üzerine ise elmas veya sırma işlemeli kırmızı kaftan giyerlerdi. Baş süslemesi olarak külah şeklinde başlık takılırdı. Başlıklar gelinin maddi durumuna göre çeşitli mücevherlerle doldurulurdu (Bulmuş ve Bedük, 2013).

16.yüzyılda Osmanlı'da dönemin gelin duvağı al yaladan yapılmaktadır. Eskiden gelin duvağıyla beraber gelin teli de takılırdı (Koçu, 1969: 97).

1.1.Üç Etek

Üçetek Türk kadın giyiminin en büyük özelliğini oluşturmaktadır. Altına atlas şalvar, içine gömlek giyilen üç eteğin beli genellikle bir gümüş kemerle sıkılmaktadır. Ön eteklerin uçları yürümeye kolaylık versin diye kemerle tutturulmaktadır. Üçetekler genellikle çizgili kumaşlardan veya seraser denilen işlemelerden yapılmaktadır. Belde gümüş kemer yoksa lahur ya da lahurahi denilen şal sarılıdır.

Entariler iki türlü kullanılmaktadır. Şalvarla giyilenleri ve şalvarsız giyilenleri bulunmaktadır. Şalvarla giyilen, üçetek, üç peşli ve iki etek, iki peşli diye anılan bu elbiseler Osmanlı kadın giyiminin en eski örnekleridir. Bu giysilerin etek boyları ayakların görünebileceği uzunluktadır. Bir kısmı da uzun kesimli olup, etek uçlarından ya da uygun kısımlarından kaldırılıp, kıvrılarak bel altına yerleştirilmektedir. Kol boyları uzun ve kol ağzı çevreleri makrame ile süslenmiştir. Bu giyimlerin altına şalvar, üstüne salta ya da ferpane giyilmiştir. Daha sonraları kadın giyimleri şalvarsız tek elbise biçimine dönüşmüştür.

Peşsiz entari veya bindallı denilen giyimler çoğunlukla atlas ve kadife kumaş üzerine sırma işlemelerle bezenerek süslenmiştir.

15. yüzyılın başlarında üç etek ve dört etek denilen modeller gözde olmuştur. Üç etekler yanları yırtmaçlı, önü açık, belden birkaç adet düğmeli, boyu yere kadar entarilerdir. Üç etek 1875'lere kadar etkili olmuş ve kırsal kesimlerde 20. yüzyıla kadar kullanılmıştır. (Apak: 1997).

Şekil 1. Gelin Kıyafeti
(Sadberk Hanım Müzesi 1989: s. 73)

Koyu mavi hareli ipek dokuma üzerine dival tekniğinde sırma ve pul ile işlenmiş üç etek entari ve şalvar. Entari yuvarlak yakalı, önü boydan boya açık, yanlardan derin yırtmaçlı ve takma kollu ve kolları manşetlidir. Bütün yüzeyi serpme çiçek buketleri işlenmiştir. Özel gün elbisesi olarak yapılmıştır.

1.2. Şalvarlı Gelinlik

İki parçadan oluşan altı belden lastikli şalvar gelinliktir. 19. Yüzyıl'a ait kemik rengi, yer yer sarı sim ve kendinden çiçek desenli ipekli kumaştan dikilmiştir. Üst ve şalvardan oluşmaktadır. Beden parçası, üstten yer yer sivri olarak dilimlenmiş geniş yakalı ve önden fiyonklu modelden oluşmaktadır. Yaka kenarları ve kol ağzlarında mavi ipek su taşı ile süslenmiştir. Göğsü kapatan jilenin üzerinde dik yaka bulunmaktadır. Beden vücuda oturtulmuştur. Arka açıklığı agrafarla kapanmaktadır. Uzun dar kolunun üzerine dirseğe kadar ve daha bol olan bir kol takılmıştır. Şalvarı, torba şalvar biçiminde bele uçkurlarla büzülerek oturtulmuştur. Paça ağzına işlemler yapılmıştır.

Şekil 2: Sarı Sim ve Kendinden Çiçek Desenli İpekli Kumaştan Yapılmış İki Parçalı Şalvarlı Gelinlik
(Küçükerman, 1996: s.14)

1.3. Bindallı

Kolun altından başlayarak kalçaya kadar içeri kıvrılarak giyilip, vücut hatlarını ortaya çıkartacak şekilde bedeni sarması sağlanmaktadır. Bu giysilerin yapımında ince ve dökümlü ipekli kumaşlar kullanılmıştır. Entariler genellikle uzun, bol kollu, yere kadar uzanan, önden açık ve hâkim yakalıdır. “Etekleri belden başlayarak yanlarda ve ön

açıklığında kullanılan üçgen şeklindeki ek parçalarla genişletilmiştir. Çok uzun olan entarilerin etekleri ön uçlarından beldeki kuşağa tutturularak kullanılmıştır. Entariler brokar gibi pahalı kumaşlardan yapılmış, üstleri değerli mücevherler, işlemeler ve değişik materyallerle süslenmiştir. (Apak, Gündüz ve Eray ,1997).

Şekil 3: 19. yüzyıl Sonunda İzmir’de Kullanılmış olan ‘İpek Atlas Gelin Kıyafeti’
(Küçükerman, 1996: 161)

1.4. Özel Gün Elbisesi

İki parçadan oluşur. Üst kısmı korsajlı olup bel kısmın bele oturur. Özel gün elbiseleri, saten veya altın işlemeli brokar kumaşlardan, düğmeli yapılmıştır.

Elbiselerin kolları bilek kısmından yırtmaçlı ve geniştir. Bel bölümünden aşağıya doğru açılmıştır.

Şekil 4: İki Parçalı İşlemeli Gelinlik (Apak, Gündüz, Eray, 1997: 13)

2. Özel Gün Baş Süsleri

Gelin başı süslemede kullanılan metalden yapılmış ve taşlarla süslü başlığa taç denir. Gelin başlıklarında taç başlıklarla süslenmesi Abdülmecid zamanında başlamış idi, daha önceleri mücevher çiçekler ile süslenirdi.

Her ailenin bütçesi gelin kızına bir başlık edinmeye imkan vermediği için bu düğün geleneği büyük şehirlerde, bilhassa İstanbul'da 'Başlıkçı'denilen bir takım kimselerin ortaya çıkmasına sebep olmuştu, bunlar bir gelin kıza başlık satın alamayanlara bir iki gün için kira ile başlık verirlerdi. Başlıkçılar umumiyetle esnaf tabakasından zengin dul kadınlar olmuştur. Başlıkçılar düğün evinde kalırlar, baş süslemede de bilgi ve görgü sahibi olduğu için bu işi onlar yapar. Başlık kirasının peşin verilmesi adettir. Gerdeğin ertesi günü başlıkçı emanetlerini alıp evden ayrılırdı.

XVI. Yüzyıla kadar baş süslemelerinin temel aracı festir. Kadın fesleri gümüş ve altınla işlenmiş ya da üzerine gümüş ve altın tepelikler takılarak süslenmiştir. Müslüman kadının günlük ev hayatında tepelikler ve inci elmasla bezenmiş, altın tellerle işlenmiş fesler kullanılmıştır. Saçlar; iki örgü örülen ve özel saç bağları ve ziynetlerle süslenmiş saçlar üzerine fes takılmış, sonra da krepler ve örtülerle süslemesi tamamlanmıştır. (Apak, Gündüz, ve Eray: 1997).

Şekil 5: XVII. Yüzyıl Kadın Başlığı Örnekleri
(Sevüktekin, Onat, Eray, 1997:80)

Kanuni Sultan Süleyman döneminde kadın başlıkları beş veya on santim yüksekliğinde fes biçimindedir. Bunlar değerli kumaşlardan yapılmış ve üzerlerine değerli mücevherler, taçlar, inci dizileri ve sorguçlar takılarak süslenmiştir. (Kafadar, 1993)

Hotoz, 'Aslı Kotaz'dır; kadınların kendi saçlarından veya yemeni yaptıkları ve saire ile yaptıkları baş süsüdür.' (Şemseddin Sami, Kaamusu Türki) Her yaşta kadının türlü çeşitlerle kullandığı, en yaygın baş tuvaleti idi. Ayrıca evde ve sokağa çıkınca kullanılabilir. Sokağa çıkılırken de, yaşmağın başı örten kısmı hotoz üstüne örtülüp bağlanırdı. Hotoz bilhassa 'krep' ile yahudi papazi denilen fabrika bürümcüğü ile

yapılırdı. Hotoz, kağıt bezin birlikte dikilmesiyle oluşturulan bir başlık şeklindedir. Sade bir şekilde kullanılacağı gibi süslenerek kullanılırdı. Hotozun ön kısmı 13 çift menekşe olarak adlandırılan çiçek motifindeki küçük broşlarla süslenmektedir. Hotozun ortasına ve iki yanına ise dal denilen altın broşlar yerleştirilir. Hotozun arka kısmında ise duvak olarak adlandırılan beyaz tül vardır. Hotozun iki yanından aşağıya doğru sarkan beyaz teller, başın arka kısmında ise biri sağ, diğeri de solda olmak üzere altın renkli tellerle fiyonk şekli verilmiş süsler yer almaktadır. Duvağın aşağıya doğru sarkan kısmı ise gelinin koluna dolanır.

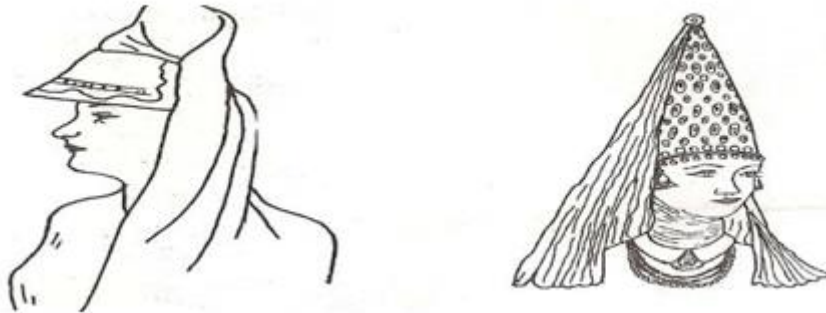
Osmanlı dönemi kadın başlıkları arasında en fazla dikkat çeken hotozlar, ev içinde kullanılan hotozlar sokağa çıkarken yaşmakla örtülerek bağlanmıştır. Ekonomik durumları iyi olan kadınlar çeşitli mücevherler kullanarak hotozlarını süslemişlerdir. Özel günlerde hotozların etrafı, zevk ve zenginlik derecesine göre çiçekler, değerli taşlar ve pırlantalı iğnelerle süslenerek, sırma ipekli çevrelerle (başörtüsü) olarak kullanılmıştır. (Apak: 1997) Mücevherler, kabak çiçekleri, mineli, incili iğneler hotozu başa oturtmada kullanılıyor, oyalalar ve dantellerle süslü hotozlar da kullanılmıştır” (Araz,1980).

Şekil 6: XVI. Yüzyıl Kadın Başlıkları
(Kafadar, 1993: 258)

Zamanla fesin yerini İstanbul'da, hotozlar almıştır. Her elbiseye, yine her yaşa ve mevsime göre değişen hotozların adları da biçimlerine göre değişmektedir. Felek tabancası, duduk burnu, zeyrek yokuşu, çimdik hotoz, kayık hotoz, saraylı hotozu bunların birkaç tanesidir.

İstanbul saray kadınları saçlarını arkadan uzun bırakmış, önden kısa (perçem) kesmişlerdir. Önden alın üzerine giydikleri elbiselerinin rengine uygun kadife bir kurdele bağlamışlardır. Arkadan, tepelerine ipektan sert işlemeli bir hotoz yerleştirerek bunun üzerine de tül den örtülerini örtmüşlerdir. Tül, hotozun üzerinden ve başörtü ile birlikte yüze düşürülerek iki, üç kez boynu çevrelemiştir. Yüze örtülen tülün ve başörtünün rengi, giyilen elbisenin rengine bir ton açık renkte seçilmiştir.

Şekil 7.XVII. Yüzyıl Kadın Başlığı Örneği
(Sevüktekin, Onat, Eray, 1997:80)

Eski Osmanlı ‘baş hotozları’, çiçek şeklinde elmas iğnelerle süslenirdi. Osmanlı devrine ait çiçek takıları, genellikle sekiz ayar altındandır. Üzerleri elmas taşlarla süslenmiştir. Baş hareket ettikçe, hafif hafif titrerdi. Ayrıca, özel hazırlanan (yüksek taç gibi) ‘gelin hotozları’ vardı. Çiçek şekilli mücevherlerle silmece kaplanıp süslenirdi.

Çiçek şekilli mücevherlerle silmece kaplanmış bir hotoz iğnesi, İstanbul Beykoz’dan bir paşa kızına aittir.

Şekil 8. 19.Yüzyıl Hotoz İğnesi (Sabiha Tansuğ, Türkler’de Çiçek Sevgisi, STK Arşivi, Hotoz İğnesi)

İncilerle ve mücevherlerle süslenmiş Ankara’ya ait gelin hotozu baş iğnesidir.

Şekil 9: 19. Yüzyıl Hotoz İğnesi (13.Sabiha Tansuğ, Türkler’de Çiçek Sevgisi)

2.1.Baş Süsü Duvak

Gelinin baba evinden koca evine giderken giydiği geleneksel başlık uzun sivri bir külah şeklindedir. ‘Al duvak’ kırmızı, ince, pamuklu el dokumasındandır. Ayrıca duvağın arka kısmına, kırmızı üzerine çiçekli yazma eklenmiştir. Külah gibi hazırlanmış bu ‘Al duvak’, diz kapaklarına kadar iner. Duvağın altına, başın üzerine, büyük bir çarşaf bükülerek dolanır; yüksek bir huni şeklinde başın üzerine yerleştirilir. Bu şeklin üzerine de, önceden hazırlanan ‘Al duvak’ geçirilir. (Kültür Bakanlığı Sanatı Yayınları,1976-1977)

Gelinin yüzünü dışardan kimse göremez. Fakat gelin, etrafını kısmen görebilir. Gelin başlığının tümü, bir açıdan maskeye benzer. Önden gözüken yuvarlak tepeliğin altına, çevreleyecek şekilde ‘Gelin Alı’ adı verilen bir bant bağlanır. Bu bant, baş arkasından bağlanır. (Kültür Bakanlığı Sanatı Yayınları 1976-1977).

Şekil.10: 16.Yüzyıl Al Duvak Örneği

2.2.Çatki

Bir veya iki parmak kalınlığında kadife, ipekli, bürümcük gibi kumaşlarla hazırlanan çatkinin üzeri sırma veya renkli ipeklerle işlenmiştir. Saçlar örüldükten sonra saçın dağılmaması için alından arkaya doğru bağlanmaktadır. Başlıkların ya da örtülerin üzerinden bağlanarak kullanılan alın çatkıları da bulunmaktadır. Padişah eşleri olan hanım sultanlar günlük yaşamda alın çatkılarını (kaşbastı) bir sınıf belirleyicisi olarak kullanmışlardır. Ayrıca kınalarda iğne oyası çiçek süsleri ile birlikte kullanılırdı. (Gürtuna, 1999).

Kadın başlıklarında tercih edilen alın çatkinin yaygın bir süslenme tarzı olduğu görülmektedir. Diadem kadın saçları üzerine takılan ve ortasında büyük bir firuze taşın bulunduğu bandın ismidir.

3. Geçmişten Günümüze Gelinlik ve Gelin Başlıkları

Osmanlı Döneminde sarayda giyilen üçetek, dörtetek, bindallı ve iki parçadan oluşan özel gün elbiseleri tercih edilir. Sırma, çeşitli bitki motifleriyle işlenen ve dival işi tekniği elbiseler uygulanırdı. Kırsal kesimde ise aynı tarz işleme ve kumaşlar kullanılarak şalvar, ceket olarak giyilirdi. Çoğunlukla Kırmızı, mor ve bordo renkte kadifeden oluşan tören kıyafetleri tercih edilir.

II. Abdülhamit döneminden itibaren büyük şehirlerde bindallı elbiseler yerini, batı etkisindeki uzun etek ve ceketten oluşan takımlara bıraktı. Etek, ceketler; atlas, tafta ve münakkaş gibi ipekli kumaşlardan yapılır. Atlas kumaşa bindallı tarzında yapılan ve oldukça uzun kuyruklu olan etek ve korsajlı ceketler, ilk örnekleri oluşturmuşlardır. Bu gelinlikler, daha sonraları yerlerini, tafta ve sim dokumalı ipekli kumaşlardan yapılan uzun, kloş etekli, korsajlı, balenli, vücudu saran, üstlü, pelerinli kıyafetlere bıraktı. Bu giysilerle krep oyalı başörtüleri, renk ve işlemeye uygun olarak, diz hizasında ve bele oturan içi kürklü kadife mantolar olarak kışın giyilirdi. Giysinin aynı rengi ve işlemesine uygun olarak kumaş ya da deri ayakkabı ve çantalar kullanılırdı. Osmanlı kadınlarının giyimi, iğneden ipliğe bütün özellikleriyle, içinde zevk olan bir sanat ürünüdür. Kumaşlar, kullanılan desenler, işlemleri, baş süslemeleri, duvak, hotoz ve mücevherleriyle bir bütün olarak ele alındığı zaman kadın kıyafetleri uyum içinde bütünlük sağlardı.

Kırmızı ve renkli özel gün elbiselerinin yerini beyaz gelinlik almıştır. 1898'de Kemalettin Paşa ile evlenen II. Abdülhamit'in kızı Naime Sultan'dır. Beyaz gelinlik batılılaşma hareketleriyle birlikte Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde de popüler hale geldi. Günümüzde her modelde gelinlik Türkiye'de kabul edilmektedir.

Genç kızların süslü ve gösterişli giyinmesi ayıp sayıldığı için, genç kızlar genellikle sade ve göze çarpmayan renklerde giyinirlerdi. Sadece evli kadınlar süslü giyinebildiği için, gelinlik süslü giyinmeye atılan ilk adımdı. Bu gelenek, Cumhuriyetin ilk dönemlerine kadar sürdü. Batılılaşma hareketleri ve kıyafet devrimi ile genç kızların evlilik öncesi giyebildiği renkler ve kıyafetlerde değişiklik oldu. Her ne kadar elçiler, konuklar Avrupa'dan Osmanlıya yenilikler getirdi ise de bu tek taraflı olmamıştır. Avrupalı kadınlar saraylı kadınların giysilerinden etkilenerek Osmanlı saray kumaşlarını kullanmaya başlamışlardır. Saraylı kadınlarda Avrupalı kadınların giysilerinden etkilenerek, XVII. yüzyılın ikinci yarısında Avrupa tarzı giysilerin kesimlerini kullanmaya başlamışlardır.

SONUÇ

Osmanlı dönemi özel günlerde veya yöresel giysi olarak çeşitli bölgelerde görülen tarzlar geçmişten günümüze uzantılarını sunmakta ve tüm dünyadaki moda olgusuna ışık tutmaktadır. Günümüzde gelinlikler beyaz, ekru, krem ve bej renkleri tercih edilmektedir. Bundan sonra beyaz aksesuarlarla zenginleşerek daha bir görkemli hâle geldi. Uzun kuyruklu, tül duvaklı, elmas taçlı, inci kolyeli, karpuz modeli kabarık kollu gelinlikler 19. yy dan itibaren her geçen yıl yepyeni modellerle günümüze kadar gelmeyi başardı. Yüzyıllardır, gelinler kendi sosyal statülerine uygun olarak, daima moda uygun olan, çeşitli malzemelerin kullanıldığı gelinlikler giymişlerdir. Her sosyal sınıfı göre gelinlik modelleri tercih edildi. Gelinliğin üzerinde kullanılan çeşitli süslemeler, gelinin ailesinin zenginliğini davetlilere gösteren bir araçtı. Artık, bugün her bütçeye uygun gelinlik ve duvak bulmak mümkündür. Her çeşit renkte ve biçimde gelinliğin giyilmesini kabullenecek kadar serbest bir hal aldı. Günümüz gelinlikçilerinde her zevke göre seçebileceği birçok gelinlik modeli mevcut.

Her kuşak kendinden önceki bir kuşağı izleyerek bu giyim kuşam anlayışını, günümüz gelinliklerine taşır. Ancak giyim-kuşam anlayışında hiçbir değişimin olmadığını söylemek mümkün değildir. En azından malzeme değişmekte, işçilik eski özenini yitirmekte, yaşanan günün koşulları farklı biçimleri doğurmakta ya da başka modalardan etkileşim gözlemlenmektedir. Günümüzdeki özel gün elbiseleri, başlık ve duvakların günümüze uyarlanarak el işçiliğinde yapılmaktadır. Sosyal sınıf ve malzeme çeşitliği yapılan işi etkilemektedir. Bu çalışmada, son dönemde Osmanlı döneminde kullanılan özel gün elbiseleri ve başlıkların, özellikleri incelenerek günümüze yansımaları, günümüzdeki gelinliklerle karşılaştırılmıştır.

KAYNAKÇA

Afadar, C, (1993). Tanzimat'tan Önce Selçuklu ve Osmanlı Toplumunda Kadınlar, Çağlar Boyu.

Anadolu'da Kadın: Sergi Kataloğu. İstanbul: Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü.258.

Araz, N, (1980). *Eski Türk Kadın Kıyafetleri*. Sanat Dünyamız. Sayı:19. İstanbul.

Aslanapa, O.,(1993). *Türk Sanatı*. İstanbul. 3.

Apak, M.S., Gündüz, F.O., ve Eray, F.Ö. (1997). *Osmanlı Dönemi Kadın Giyimleri*. Ankara: İş Bankası Kültür Yayınları.

Bulmuş, E. ve Bedük, H. S. (2013). *Denizli ili çardak ilçesi söğüt köyü gelin entarileri*. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 16, (21-31).

Görünür, L., (1995). *Osmanlı İmparatorluğu'nun Son Döneminden Kadın Giysileri*, Sadberk Hanım Müzesi Kataloğu, 73. İstanbul.

Gürtuna, S. (1999). *Osmanlı Kadın Giysisi*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 43.

Kafadar, C. (1993). *Tanzimat'tan Önce Selçuklu ve Osmanlı Toplumunda Kadınlar*,

Küçükerman, Ö. (1988). *Türk Giyim Sanayii Tarihindeki Ünlü Fabrika: "Feshane Defterdar Fabrikası*, Ankara: Sümerbank Yayınları.

Kültür Bakanlığı Sanatı Yayınları (1976-1977). *Kültür ve Sanat*, 4-6, S:90,91.

Koçu, E.R. (1980). *Türk Giyim Kuşam ve Süslenme Sözlüğü*. Günce Yayıncılık.

Uğurlu, A. (1994). *Osmanlı Saray dokumalarında ipek altın ve gümüş kullanımı*. Antik ve Dekor. İstanbul. 24.